

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI**

**2015 – 2016-O‘QUV YILIDA UMUMIY O‘RTA TA’LIM
MAKTABLARINING 4-SINF O‘QUVCHILARI UCHUN
ONA TILI, MATEMATIKA, JISMONIY TARBIYA
FANLARIDAN BOSQICHLI IMTIHON MATERIALLARI
VA METODIK TAVSIYALAR TO‘PLAMI**

TOSHKENT – 2016

Imtihon materiallari va tavsiyalar Respublika ta'lim markazi huzuridagi "Boshlang'ich ta'lim" yo'nalishi bo'yicha ilmiy-metodik kengashda muhokama qilinib, nashrga tavsiya etilgan.

Maktab metodbirlashmalari imtihon biletlariga 15–20% hajmda o'zgartirish kiritishlari mumkin.

ONA TILI VA MATEMATIKA

Tuzuvchilar:

N.Ahmedova – RTM "Boshlang'ich ta'lim" bo'limi boshlig'i;

G.Mamatova– Nizomiy nomidagi TDPU katta o'qituvchisi;

S. Burxonov –Toshkent shahar 200-maktab o'qituvchisi, f.m.f.n .;

N.Azizova –Toshkent shahar 144-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi;

M. Djalilova – Olmaliq shahar 18- maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

JISMONIY TARBIYA

F.Najimov - XTV , bolalar sportini rivojlantirish boshqarmasi nazoratchi metodisti.

Taqrizchilar:

A.Sadikova – Nizomiy nomidagi TDPU dotsenti, p.f.n.;

T.Turg'unboyeva – RTM yetakchi metodisti;

D.Aliyeva – Ohongaron tuman 52-maktab boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

.

Imtihon materiallarini ko'paytirib tarqatish taqiqlanadi.

Ona tili

2015-2016 o'quv yilida umumiy o'rta ta'lim maktablari 4-sinf o'quvchilari yakuniy bosqichli nazorat imtihonida ona tili fanidan grammatik topshiriqli diktant yozadilar. Bosqichli nazorat diktanti uchun tavsiya etilgan 8 ta matn konvertga solinadi va direktor muhri bilan yopilgan holda bo'ladi.

Diktantni o'tkazish tartibi

O'quvchilarning imtihonga hozirligi ko'zdan kechirilgach, o'qituvchi o'quvchilar diqqat-e'tiborini jalb qilgan holda tanlangan diktant matnini bir marta ifodali o'qib beradi. Matnni talaffuz me'yorlariga rioya qilib ifodali o'qish tinish belgilarini to'g'ri qo'yishga va matnning mazmuni hamda tarbiyaviy ahamiyatini o'quvchilar ongiga sindirishga yordam beradi. O'qituvchi matndagi imlosi qiyin so'zlarni doskaga yozib, talaffuz va imlosini qisqa izohlaydi. O'qituvchi doskaga, o'quvchilar esa o'z daftarlariga sana va sarlavhani tartib bilan, har birini xatboshidan yozadilar. Shundan so'ng matn aytib yozdiriladi. Shuni ta'kidlash zarurki, so'zni bo'g'inlab yoki so'zma-so'z aytib turish mumkin emas. Har bir gap so'z birikmasi tarzida ko'pi bilan uch marta takrorlanishi mumkin. Matnda o'quvchilar yozishi qiyin bo'lgan, o'rganilmagan qoidalar asosida yoziladigan qiyin so'zlar uchrasa, ulardan ikki yoki uchtasini doskaga yozib berish mumkin. Diktant yozib bo'lingach, o'quvchilar diqqatini jalb qilgan holda o'qituvchi matnni sekinroq sur'at bilan yana bir marta o'qib beradi. O'quvchi o'z xatosini topsa, uni to'g'rilashiga yoki tushirib qoldirilgan so'zni yozishiga imkon beriladi. Shundan keyin o'quvchilar oldindan belgilangan grammatik topshiriqlarni bajaradilar.

Grammatik topshiriqlar quyidagi yo'nalishlarda bo'ladi:

1. Fonetik tahlil.
2. So'z tarkibiga ko'ra tahlil.
3. So'z turkumlari yuzasidan tahlil.
4. Gap bo'laklari yuzasidan tahlil.
5. Leksik tahlil.

Bosqichli nazorat imtihoni uchun 45 daqiqa ajratiladi. O'qituvchi belgilangan vaqt ichida o'quvchilar daftarlarini yig'ib oladi.

Eslatma: Nazorat diktanti matnini boshlang'ich sinf o'qituvchilari 15-20% hajmida boshqa matnlar bilan almashtirish huquqiga ega. Bu yangi matnlar boshlang'ich sinf o'qituvchilari metodbirlashmasida ko'rib chiqilib, ma'qullanishi va maktab rahbariyati tomonidan tasdiqlanishi lozim.

O'qituvchi tomonidan tanlangan grammatik topshiriqli nazorat diktant matnlari Vatan, mustaqillik, milliy istiqlol g'oyasi, do'stlik, odob-axloq, ahillik, hurmat, kamtarlik, bag'rikenglik hamda tabiat bilan bog'liq mavzularga oid bo'lib, o'quvchilarning savodxonligini oshirish, bilim doirasini va dunyoqarashini kengaytirishga xizmat qilishi kerak.

Matn tanlashda quyidagilarga e'tibor berish zarur :

- matn bir shaxs tilidan ifoda etilgan bo'lishi;
- matnda ko'chirma, qo'shma gaplar, kirish so'z va kirish birikmalar bo'lmasligi;

- matn 2-3 xatboshidan va 75-80 soʻzdan iborat boʻlishi;
- taʼlimiy va tarbiyaviy ahamiyatga ega boʻlishi;
- oʻrganilmagan qoidalarga doir til birliklarining ishtirok etmasligi.

Baholash mezonlari:

Nazorat diktantida oʻquvchilar imlo xatolariga yoʻl qoʻymasliklari, tinish belgilarini toʻgʻri ishlatishlari, boʻgʻin koʻchirish qoidalariga rioya qilishlari, husnixatlarining talab darajasida boʻlishi, matnda xatboshilarga rioya qilishlari, grammatik topshiriqlarni mustaqil bajarishlari kerak boʻladi.

Har bir oʻquvchining BKMLarini tekshirishda quyidagilarga eʼtibor beriladi:

1. Imloviy savodxonlik darajasi.
2. Tinish belgilarining toʻgʻri ishlatilishi.
3. Xatboshilarga rioya qilinishi.
4. Fonetik tahlil.
5. Soʻz tarkibiga koʻra tahlil.
6. Soʻz turkumiga koʻra tahlil.
7. Gap boʻlaklariga koʻra tahlil.
8. Leksik tahlil.
9. Yozuvning husnixat talablariga mosligi.
10. Diktant matniga tuzatishlar kiritilganligi yoki kiritilmaganligi.

Bosqichli nazorat imtihonida oʻtkaziladigan grammatik topshiriqli diktant ona tili fanidan DTS va oʻquv dasturida belgilangan talablarga mos holda tuzilgan boʻlib, har bir topshiriq “5 ball” bilan baholanadi. Umumiy ball BKMLar soniga boʻlinadi va hosil boʻlgan ball yaxlitlanib umumiy baho sinf jurnaliga qoʻyiladi.

Bosqichli nazorat diktant matnlari va grammatik topshiriqlardan namunalar

Kitob

Kitob–inson maʼnaviy dunyosining boyligi, fikrlash doirasining kengayishiga katta yordam beruvchi vosita. Uni doimo doʻst tutish, undan koʻp narsalarni oʻrganishga harakat qilish lozim.

Koʻp kitob oʻqigan bola asardagi fikrlarni oʻz qalbiga joylaydi. Yurt ravnaqi uchun xizmat qilishga, yaxshi insonlar qatoridan oʻrin olishga harakat qiladi.

Kutubxona-nurxona. Kutubxonaga tez-tez boradigan bola koʻp narsalarni biladi. Chunki kitoblar inson umrining sermazmun oʻtishiga, bilimli, ilmi boʻlishiga yordam beradi. Dunyoviy bilimlarni egallashda kitobning xizmati beqiyosdir. Kitob bilim manbaidir. (75 ta soʻz)

Grammatik topshiriqlar:

1. “Kitob” soʻzini fonetik tahlil qiling.
2. “Bilimli” soʻzini soʻz tarkibiga koʻra tahlil qiling.
3. “Kitob bilim manbaidir” gapini soʻz turkumi yuzasidan tahlil qiling.
4. “Kutubxonaga tez-tez boradigan bola koʻp narsalarni biladi” gapini gap boʻlaklari yuzasidan tahlil qiling.
5. “Sermazmun” soʻziga maʼnodosh soʻz toping.

Erkacholning o'rigi

Men tug'ilib o'sgan qishlog'imga bordim. Qarindoshlar huzurida mehmonda bo'ldim. Tengqurlarim davrasida qizg'in suhbatlarga qo'shildim. Yoshlarning beg'ubor suhbatini yoqtiraman. Bir galgi suhbatda yigitchalardan biri Erkacholning o'rigidan yeng deb qoldi. Erkachol mening bobom edi. Meni bobom tarbiya qilgan. Bobom baland bo'yli, tik qomatli, cho'ziq yuzli bir kishi edi. U yaxshi bog'bon bo'lgan. Bobom har bahor bog'imizga mevali ko'chat ekardi. Men o'rik nihollarini ushlab turardim, bobom esa tuproq tortardi.

Odamlar bergan o'rik bobom o'tqazgan o'rik mevasi ekan.(76 so'z)

Grammatik topshiriqlar:

1. "Yaxshi" so'zini fonetik tahlil qiling.
2. "Bog'imizga" so'zini so'z tarkibiga ko'ra tahlil qiling.
3. "Yoshlarning beg'ubor suhbatini yoqtiraman." gapini so'z turkumi yuzasidan tahlil qiling.
4. "Bobom har bahor bog'imizga mevali ko'chat ekardi." gapini gap bo'laklari yuzasidan tahlil qiling.
5. "Bahor" so'ziga ma'nodosh so'z toping.

Favvoralar

Favvoralar yozning issiq kunlarida o'zining muzdek suvi va toza havosi bilan insonlarga orom baxsh etadi.

Qadim zamonlarda ham saroylarda favvoralar bo'lgan. Samarqand atroflarida Amir Temur barpo etgan Dilkusho bog'ida favvora bo'lgan. Ispaniya elchisi bu favvoraga havas qilgan. U favvoradan qizil olmalar qalqib chiqqanligini o'z xatida tasvirlagan. Xalqimiz, ajdodlarimiz yaratgan mo'jizaviy san'at namunalari juda chiroyli ekanligini tarixchilar o'z asarlarida yozishgan. Musavvirlar esa rasmlarini chizishgan. Toshkentda Alisher Navoiy, Xadra, Mustaqillik maydoni, Temuriylar tarixi davlat muzeyi atroflariga favvoralar qurildi. (77 so'z)

Grammatik topshiriqlar:

1. "Qurildi" so'zini fonetik tahlil qiling.
2. "Elchisi" so'zini so'z tarkibiga ko'ra tahlil qiling.
3. "Favvoralar yozning issiq kunlarida o'zining muzdek suvi va toza havosi bilan insonlarga orom baxsh etadi." gapini so'z turkumi yuzasidan tahlil qiling.
4. "Qadim zamonlarda ham saroylarda favvoralar bo'lgan." gapini gap bo'laklari yuzasidan tahlil qiling.
5. "Toza" so'ziga ma'nodosh so'z toping.

Limondan hosil oldik

Uyimizda tuvaklarda har xil gullar o'stiramiz. Men limon ekib, undan hosil olishga harakat qildim.

Dastlab limonning yaxshi pishib yetilgan urug'idan ko'chat tayyorladik. Uni madaniylashgan limon kurtagi bilan payvand qildik. Qalamchadan ko'paytirilgan

limon tez hosilga kirdi. Bu yil ikkita ko‘chatimiz nishona ko‘rsatdi va oppoq gulladi.

Gullagan beshta guldan bittasi tushib ketdi. Nihoyat, limon shoxida oltindek sap-sariq limon yetildi. Limonni parvarishlashga alohida ahamiyat berilmasa qurib qoladi. Limon ko‘chatini mahalliy go‘ng sharbatidan oziqlantirish kerak.

Uyda o‘stirilgan limon havoni musaffo qiladi. (78 ta so‘z)

Grammatik topshiriqlar:

1. “*Limon*” so‘zini fonetik tahlil qiling.
2. “*Guldani*” so‘zini so‘z tarkibiga ko‘ra tahlil qiling.
3. “*Qalamchadan ko‘paytirilgan limon tez hosilga kirdi.*” gapini so‘z turkumi yuzasidan tahlil qiling.
4. “*Dastlab limonning yaxshi pishib yetilgan urug‘idan ko‘chat tayyorladik.*” gapini gap bo‘laklari yuzasidan tahlil qiling.
5. “*Musaffo*” so‘ziga ma‘nodosh so‘z toping.

Buyuklar Vatani

O‘zbekiston — bahodirlar Vatani. To‘maris, Shiroq, Alpomishlar shu Vatanda yashab o‘tganlar.

Buyuk sohibqiron Amir Temur bu yurtning har qarich yerini e‘zozlagan. Uni oyoq osti qilganlarni yurtdan quvib chiqargan. Mirzo Ulug‘bek bobomiz shu Vatan osmonidagi yulduzlarga mahliyo bo‘lgan. U kishi biz uchun koinot ilmini yaratganlar. Bobur Mirzo bu o‘lkani bir umr qo‘msab, sog‘inib yashagan. Mutafakkir shoir, olim, davlat arbobi Alisher Navoiy yurtimiz go‘zalligini g‘azallarida ifoda etganlar.

Bu yurt — shunday allomalar yurti.

O‘zbekiston deganda yuragimiz faxr-iftixor tuyg‘ulari bilan to‘lib toshadi.(78 ta so‘z)

Grammatik topshiriqlar

1. “*Vatan*” so‘zini fonetik tahlil qiling.
2. “*Ilmini*” so‘zini so‘z tarkibiga ko‘ra tahlil qiling.
3. “*Buyuk sohibqiron Amir Temur bu yurtning har qarich yerini e‘zozlagan.*” gapini so‘z turkumi yuzasidan tahlil qiling.
4. “*Mutafakkir shoir, olim, davlat arbobi Alisher Navoiy yurtimiz go‘zalligini g‘azallarida ifoda etganlar.*” gapini gap bo‘laklari yuzasidan tahlil qiling.
5. “*Buyuk*” so‘ziga ma‘nodosh so‘z toping.

Aqlli mashina

Kompyuter — aqlli mashina. U — insonning do‘sti. Uning xotirasida minglab axborotlarni saqlash mumkin.

Agar do‘stlashsangiz, ko‘p sirlardan xabardor bo‘lasiz. U matematikadan misol va masalalarni bir zumda yechib beradi. Kitob o‘qimoqchi bo‘lsangiz, unga ayting. U darhol sizga yordamga oshiqadi. Biror narsani yozmoqchi bo‘lsangiz, u tayyor.

Boshqa yurtlardagi tengdoshlaringiz bilan do‘stlashmoqchi bo‘lsangiz, marhamat. Buning uddasidan chiqa oladi. Charchasangiz, musiqa tinglashingiz yoki kino ko‘rishingiz mumkin. Kompyuter siz bilan o‘ynay oladi. U shaxmat, shashka o‘yinlarini yaxshi biladi. Xullas, kompyuter bilan do‘stlashsangiz, xursand bo‘lasiz.(79ta so‘z)

Grammatik topshiriqlar:

1. “Shaxmat” so‘zini fonetik tahlil qiling.
2. “Tengdoshlaringiz” so‘zini so‘z tarkibiga ko‘ra tahlil qiling.
3. “Kitob o‘qimoqchi bo‘lsangiz, unga ayting” gapini so‘z turkumi yuzasidan tahlil qiling.
4. “U shaxmat, shashka o‘yinlarini yaxshi biladi. ” gapini gap bo‘laklari yuzasidan tahlil qiling.
5. “Aqlli” so‘ziga ma‘nodosh so‘z toping.

Ustoz kulol

Rahim boboni usta kulol deb maqtashadi. Bobo yasagan ko‘zalar, laganlar, tovoq va guldonlar shunday bejirim, chiroyli, ko‘rganlar havas qiladilar.

Sopol buyum qilish uchun avval maxsus tuproqdan loyni obdon pishiriladi, so‘ng unga shakl beriladi. Buning uchun maxsus asbob bo‘ladi. Rahim bobo bu murakkab ishni juda tez va sifatli bajaradilar.

Rahim boboning ko‘p shogirdlari bor. U kulolchilik sirlarini shogirdlariga sidqidildan o‘rgatmoqda. Tayyor mahsulotlarga gul solish ham bir san‘at. Rahim bobo boshchiligida shogirdlari bilan tayyorlangan mahsulotlar xaridorlar tomonidan sevib xarid qilinadi. (80 ta so‘z)

Grammatik topshiriqlar

1. “Buyum”so‘zini fonetik tahlil qiling.
2. “Guldonlar” so‘zini so‘z tarkibiga ko‘ra tahlil qiling.
3. “U kulolchilik sirlarini shogirdlariga sidqidildan o‘rgatmoqda.” gapini so‘z turkumi yuzasidan tahlil qiling.
4. “Bobo yasagan ko‘zalar, laganlar, tovoq va guldonlar shunday bejirim, chiroyli, ko‘rganlar havas qiladilar.” gapini gap bo‘laklari yuzasidan tahlil qiling.
5. “Murakkab” so‘ziga ma‘nodosh so‘z toping.

Jayron

Jayron Respublikamizning janubida va shimoli-g‘arbiy qismlaridagi tekisliklarida tarqalgan. Hozirgi kunda ular baland tepalik, jarlik va tog‘li hududlarda saqlanib qolgan.

Jayronlarni cho‘ponlar o‘tlash davrlarida ovlaydilar. Yoz oylarida jayronlar suv ichish uchun tekisliklarga tushadi, bu ovchilar uchun qulay fursat hisoblanadi. Bugungi kunda jayronlarning soni nihoyatda kamayib ketmoqda.

Hayvonot dunyosini muhofaza qilish borasida Respublikada yagona “Jayron” ekomarkazi tashkil etilgan. Ekomarkaz faoliyati natijasida bugungi kunda

jayronlarning soni ming boshdan ortib ketdi. Hozirgi paytda ekomarkazda xalqaro dastur asosida qoplon va tuvaloqlarning hayoti ham o'rganilmoqda. (80 ta so'z)

Grammatik topshiriqlar

1. "Jayron" so'zini fonetik tahlil qiling.
2. "Janubida" so'zini so'z tarkibiga ko'ra tahlil qiling.
3. "Jayronlarni cho'ponlar o'tlash davrlarida ovlaydilar." gapini so'z turkumi yuzasidan tahlil qiling.
4. "Hozirgi kunda ular baland tepalik, jarlik va tog'li hududlarda saqlanib qolgan." gapini gap bo'laklari yuzasidan tahlil qiling.
5. "Fursat" so'ziga ma'nodosh so'z toping.

Ertamiz egalari

Poytaxtimizning Guruchariq mahallasida yashovchi Hasanbekni bugun yon-atrofdagilar yaxshi taniydi. U mahallasining chinakam faxri, shu sababdan tengqurlari unga havas bilan qaraydi. Ko'plab musobaqalarda qatnashib, g'olib bo'lib qaytayotgan Hasanbekka kim ham havas qilmaydi? U sportning karate turi bo'yicha Osiyo chempioni degan nomga ega.

U tajribali murabbiy Jamshid Qobulovdan karatening barcha sir-asrorlarini o'rganmoqda. Hasanbek Buxoroda bo'lib o'tgan respublika chempionatida, Qozog'istonda o'tkazilgan xalqaro turnirda, Singapurda dunyoning qirqdan ziyod davlat vakillari o'rtasida o'tkazilgan jahon chempionatlarida qatnashib, bahslarda tengsiz ekanligini isbotladi.

Hasanbekning yutuqlaridan otasining ham quvonchi cheksiz. (80 ta so'z)

Grammatik topshiriqlar

1. "Buxoro" so'zini fonetik tahlil qiling.
2. "Musobaqalarda" so'zini so'z tarkibiga ko'ra tahlil qiling.
3. "U tajribali murabbiy Jamshid Qobulovdan karatening barcha sir-asrorlarini o'rganmoqda" gapini so'z turkumi yuzasidan tahlil qiling.
4. "Poytaxtimizning Guruchariq mahallasida yashovchi Hasanbekni bugun yon-atrofdagilar yaxshi taniydi" gapini gap bo'laklari yuzasidan tahlil qiling.
5. "Ziyod" so'ziga ma'nodosh so'z toping.

MATEMATIKA

Boshlang'ich ta'limning matematika fani o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirishga, o'z fikrlarini mustaqil bayon qila olishga, egallagan bilimlarini kundalik hayotlarida qo'llashga, hamda umumiy o'rta ta'limning 2-bosqichida o'qishlari uchun matematik tayyorgarlikni ta'minlashga xizmat qiladi. 2015-2016 o'quv yilida umumiy o'rta ta'lim maktablarining 4-sinf o'quvchilari bosqichli nazorat imtihonida matematikadan yozma ish yozadilar.

4-sinfda bosqichli imtihon o'tkazishning asosiy maqsadi – boshlang'ich sinf o'quvchilarning dastlabki matematik bilimlarini, ya'ni sonlar to'g'risidagi tasavvurning shakllanganligi, hisoblash ko'nikmalarining hosil qilinganligi, matematik munosabat belgilaridan foydalana olishi, eng sodda geometrik shakllarni tekislikda tasvirlay olishi, amaliy masalalarni yechishda arifmetik amallarni qo'llay olishi kabi malakalarni aniqlashdan iborat.

Nazorat materiallari 12 variantdan iborat. Har bir variantda 5 tadan topshiriq bor. Shuningdek, matematika faniga ixtisoslashgan sinf o'quvchilari uchun 5 ta variantdan iborat nazorat materiallari berilgan. Har bir variantda 6 tadan topshiriq bor. Ushbu variantlar o'quvchilar soniga qarab, oldindan ko'paytiriladi. Ular konvertga solinadi, muhrlanadi va maktab direktorida saqlanadi.

Yozma nazorat ishini o'tkazish va baholash tartibi

Bosqichli nazorat imtihonida o'quvchilarga bittadan muhrlangan katak daftar beriladi. O'quvchilar o'zlari bilan chizg'ich va ruchka (qalam) olib keladilar. Variant savollari tarqatilgandan so'ng o'qituvchi zaruriy tushunchalar beradi va vaqtni belgilab doskaga yozib qo'yadi. Yozma ishini o'tkazish uchun 45 minut vaqt ajratiladi. Bu muddat ichida o'quvchilar hisoblash ishlarini, masala va tenglamalar yechish va boshqa topshiriqlarni yozma ravishda bajaradilar.

Matematikadan bosqichli nazorat ishida DTS va o'quv dasturida belgilangan talablar asosida bilim, ko'nikma va malakalar tekshiriladi. Har bir yozma javob 5 ballik reyting tizimida baholanadi. 5 ta topshiriq bo'yicha to'plangan ballar jamlanib, 5 ga bo'linadi va yaxlitlanadi. Ixtisoslashgan sinflarda 6 ta topshiriq bo'yicha to'plangan ballar jamlanib, 6 ga bo'linadi va yaxlitlanadi. Yaxlitlangan o'rtacha ball imtihonning haqiqiy bali hisoblanadi va sinf jurnaliga qo'yiladi.

1 -variant

1. Hisoblang:

$$5 \text{ sr } 67 \text{ kg} : 3 \qquad 7 \text{ km } 45 \text{ m} \cdot 6 \qquad 155 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$(4 \cdot x - 16) : 2 = 10$$

3. Orasidagi masofasi 66 km bo'lgan A va B punktdan ikkita velosi-pedchi bir vaqtda bir-biri tomon yo'lga tushishdi. Birinchisining tezligi 12 km/soat, ikkinchisining 10 km/soat. Agar 2 soat vaqt o'tgan bo'lsa, ular uchrashish uchun yana necha kilometr masofa bosib o'tishlari kerak?

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$240 - 120 : 3 + 9 = 209$$

5. Ikkita to'g'ri to'rtburchak shaklidagi yer maydoni bor. Birinchi maydonning bo'yi 20 m, eni 18 m. Ikkinchi yer maydonining yuzi birinchisidan 28 kv.m ko'p. Ularning umumiy maydoni yuzini toping.

2 - variant

1. Hisoblang:

$$17 \text{ m } 4 \text{ sm} : 6 \qquad 4 \text{ t } 20 \text{ kg} \cdot 6 \qquad 245 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$(2 + x : 7) \cdot 8 = 72$$

3. Qayiqning daryo oqimi bo'yicha tezligi 13 km/soat, oqimga qarshi tezligi esa 5 km/soat. Daryo oqimi tezligini toping.

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$680 - 510 : 17 + 34 = 44$$

5. Kvadrat perimetri 20 sm. Ikkita shunday kvadratdan to'g'ri to'rtburchak hosil qilindi. Bu shaklni chizib, uning yuzi va perimetrini toping.

3 - variant

1. Hisoblang:

$$20 \text{ km } 48 \text{ m} : 16$$

$$48 \text{ dm } 7 \text{ mm} \cdot 8$$

$$145 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$56 : (36 : x - 2) = 8$$

3. Qayiqning daryo oqimi bo'yicha tezligi 15 km/soat, daryo oqimi tezligi 4 km/soat. Qayiqning daryo oqimiga qarshi yo'nalishdagi tezligini toping.

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$240 - 120 : 3 + 9 = 10$$

5. Kvadrat perimetri 64 sm. Ikkita shunday kvadratdan to'g'ri to'rtburchak hosil qilindi. Bu to'g'ri to'rtburchakning bo'yi, eni, yuzi va perimetrini toping.

4 - variant

1. Hisoblang:

$$45 \text{ t } 18 \text{ kg} : 9$$

$$18 \text{ m } 87 \text{ sm} \cdot 6$$

$$230 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$248 : (x \cdot 9 + 8) = 4$$

3. Orasidagi masofa 120 km bo'lgan ikki qishloqdan bir vaqtda bir-biriga qarab motosiklchi va velosipedchi yo'lga chiqishdi. Velosipedchining tezligi 12 km/soat bo'lib, 2 soatdan so'ng motosiklchini uchratdi. Motosiklchi velosipedchiga qaraganda necha kilometr ko'p masofani bosib o'tdi? Motosiklchining tezligi velosipedchinikiga qaraganda qancha ortiq?

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$639 - 480 + 120 : 3 = 439$$

5. To'g'ri to'rtburchakning yuzi tomoni 10 sm bo'lgan kvadratdan 3 marta katta. Bu to'g'ri to'rtburchakning bo'yi 20 sm bo'lsa, uning eni uzunligini toping.

5 - variant

1. Hisoblang:

$$19 \text{ m } 8 \text{ sm} : 6$$

$$42 \text{ km } 74 \text{ dm} \cdot 8$$

$$185 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$(3 \cdot x + 160) : 7 = 40$$

3. *A* shaharda orasidagi masofa 390 kilometr bo'lgan *B* shahar tomon tezligi 40 km /soat bo'lgan yuk poyezdi yo'lga chiqdi. Aynan shu vaqtda *B* shahardan *A* shahar tomon tezligi 90 km /soat bo'lgan yo'lovchi poyezdi yo'lga chiqdi. Ular yo'lga chiqqanidan 2 soat o'tgach, poyezdlar orasidagi masofa necha kilometr bo'ladi? Ular uchrashishlari uchun yana bir soat yetadimi?

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$720 - 80 : 20 + 20 = 52$$

5. To'g'ri to'rtburchakning bo'yi 2 dm 4 sm, eni esa undan 3 marta qisqa. Bu to'g'ri to'rtburchakning perimetriga teng perimetrlilik kvadratning tomoni uzunligini toping.

6 – variant

1. Hisoblang:

$$4 \text{ sr } 5 \text{ kg} : 3 \quad 51 \text{ m } 7 \text{ dm} \cdot 8 \quad 205 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$90 \cdot (x - 8) + 60 = 510$$

3. **A** va **B** shaharlar orasidagi masofa 540 km. **A** shahardan **B** shahar tomon tezligi 60 km/soat bo'lgan avtobus yo'lga chiqdi. U 120 km yo'l bosib o'tgan vaqtida, **B** shahardan **A** shahar tomon tezligi 80 km/soat bo'lgan yengil avtomobil yo'lga tushdi. Yengil avtomobil yo'lga chiqqanidan qancha vaqt o'tganidan so'ng u avtobus bilan uchrashadi?

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$240 - 120 : 3 + 9 = 191$$

5. To'g'ri to'rtburchakning yuzi 616 kv m, tomoni 28 metrga teng. Bu to'g'ri to'rtburchakning perimetriga teng perimetrlilik kvadratning yuzini toping.

7 - variant

1. Hisoblang:

$$12 \text{ kg } 15 \text{ g} - 478 \text{ g} \quad 58 \text{ m } 5 \text{ sm} : 3 \quad 165 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$(15 - x) \cdot 50 - 36 = 314$$

3. Bosmaxonada 3816 ta matematika darsligi kitobi har bir bog'lamda 12 tadan, 6816 ta ingliz tili darsligi kitobi har bir bog'lamda 16 tadan qilib joylashtirildi. Ulardan 578 bog'lami maktablarga jo'natildi. Bosmaxonada necha bog'lam kitob qoldi?

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$240 - 120 : 3 + 9 = 230$$

5. Xonadon uchta xona, oshxona, yuvinish xonasi va yo'lakdan iborat. Yo'lakning yuzi 14 kv.m, oshxona va yuvinish xonasining birgalikdagi yuzi yo'lakdan 4 marta katta. Agar oshxona, yuvinish xonasi va yo'lakning umumiy yuzi xonalarning yuzidan ikki marta kichik bo'lsa, xonadonning jami yuzini toping.

8 - variant

1. Hisoblang:

$$23 \text{ km } 45 \text{ m} : 5 \quad 74 \text{ kg } 815 \text{ g} \cdot 7 \quad 245 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$(9 \cdot x + 37) : 8 = 8$$

3. Qishloqdan 30 km/soat tezlikda mototsiklchi yo'lga chiqdi. 2 soatdan so'ng uning orqasidan boshqa mototsiklchi yo'lga tushdi. Ikkinchi velosipedchi yo'lga

tushgan vaqtdan boshlab 4 soat o'tgach, birinchi mototsiklchiga yetib olishi uchun qanday tezlikda harakatlanishi kerak?

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$720 - 80 : 20 + 20 = 718$$

5. To'g'ri to'rtburchak ko'rinishdagi maydonning bo'yi 400 m, eni esa undan 140 m qisqa. Bu maydon yuzini toping. Uni gektar va arda ifodalang.

9- variant

1. Hisoblang:

$$27 \text{ t } 48 \text{ kg} : 4 \qquad 8 \text{ m } 76 \text{ sm} \cdot 9 \qquad 195 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$9 \cdot (56 : x - 5) = 27$$

3. Orasidagi masofa 124 km bo'lgan ikki punktdan bir vaqtda ikki avtomobil bir-biri tomon yo'lga tushdi. Bir soatdan keyin ular uchrashishdi. Agar birining tezligi ikkinchisidan 4 km/soat ko'p bo'lsa, har bir avtomobil tezligini toping.

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$680 - 510 : 17 + 34 = 670$$

5. Bo'yi 17 m, eni 12 m bo'lgan to'g'ri to'rtburchak ko'rinishdagi maydonning markazida bo'yi 14 m, eni 9 m bo'lgan gulzor barpo etildi. Maydonning qolgan qismi yo'lak bo'lib qoldi. Yo'lakning yuzini toping.

10 - variant

1. Hisoblang:

$$95 \text{ t } 4 \text{ kg} : 9 \qquad 443 \text{ m } 74 \text{ sm} \cdot 4 \qquad 210 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$(78 - x \cdot 6) : 6 = 7$$

3. Orasidagi masofa 26 km bo'lgan ikki punktdan bir vaqtda ikki velosipedchi bir-biri tomon yo'lga tushdi. Bir soatdan keyin ular uchrashishdi. Agar birining tezligi ikkinchisidan 2 km/soat ko'p bo'lsa, har bir velosipedchi tezligini toping.

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$639 - 480 + 120 : 3 = 439$$

5. To'g'ri to'rtburchak ko'rinishdagi bog'ning yuzi 20 ga va eni 400 m. Bog'ning perimetrini toping.

11 - variant

1. Hisoblang:

$$6 \text{ t } 724 \text{ kg} : 4 \qquad 2 \text{ km } 64 \text{ m} \cdot 6 \qquad 175 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$35 : (15 - x : 8) = 5$$

3. Avtomobilning tezligi 68 km/soat. Motosiklning tezligi undan y km/soat kam. Motosikl x soatda qancha masofa bosib o'tadi? Masalani x ning qiymati 4 ga, y ning qiymati 25 ga teng bo'lgan hollar uchun yeching.

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$639 - 480 + 120 : 3 = 13$$

5. Ikki to'g'ri to'rtburchak bir xil yuzaga ega. Birinchi to'g'ri to'rtburchakning bo'yi 16 sm, eni bo'yidan 12 sm qisqa. Ikkinchi to'g'ri to'rtburchakning bo'yi 32 sm. Ikkinchi to'g'ri to'rtburchakning enini va to'g'ri to'rtburchak yuziga teng yuzaga ega bo'lgan kvadratning tomonini toping.

12-variant

1. Hisoblang:

$$4 \text{ sr } 48 \text{ kg} : 6$$

$$8 \text{ m } 46 \text{ sm} \cdot 3$$

$$135 \text{ min} = \square \text{ soat } \square \text{ min}$$

2. Tenglamani yeching:

$$(150 : x + 6) : 7 = 8$$

3. Qayiqning daryo oqimiga qarshi tezligi 11 km soat, daryo oqimi tezligi 5 km/soat. Qayiqning daryo oqimi bo'yicha yo'nalishdagi tezligini toping.

4. Qavslarni shunday qo'yingki, tenglik to'g'ri bo'lsin.

$$680 - 510 : 17 + 34 = 616$$

5. To'g'ri to'rtburchakning perimetri 24 sm. Uning bo'yi enidan 3 marta uzun. To'g'ri to'rtburchakning yuzini toping.

Matematika faniga ixtisoslashgan sinf o'quvchilari uchun nazorat ish topshiriqlari

1 – variant

1. Ifoda tuzing va uning qiymatini toping:

a) 234 va 456 sonlar yig'indisini 268 va 168 sonlar ayirmasiga ko'paytiring;

b) 468 va 26 sonlar nisbatini shu sonlar ayirmasiga ko'paytiring.

2. 1; 3; 4 raqamlaridan foydalanib, mumkin bo'lgan barcha uch xonali sonlarni tuzing. Raqamlar takrorlanishi mumkin emas. Ular nechta ekan?

3. Birinchi son n , ikkinchi son birinchisidan m ta kam, uchinchi son birinchisidan k ta ko'p. Uchta son yig'indi ifodasini tuzing. Agar $n = 200$, $m = 80$, $k = 75$ bo'lsa, ifodaning qiymatini toping.

4. Avtomobil poygasida marraga 2 soat qolganida birinchi va ikkinchi o'rindagi avtomobillar orasidagi masofa 15 km ni tashkil etadi. Agar birinchi poygachi 100 km/soat, ikkinchi poygachi 107 km/soat tezlikda yursa, ikkinchi poygachi marraga birinchi bo'lib kela oladimi?

5. $x + 18 < 25$ tengsizlikni qanoatlantiruvchi barcha sonlarni yozib chiqing.

6. To'g'ri to'rtburchakning bo'yi enidan 3 marta uzun bo'lib, bo'yi va enining farqi 6 sm teng. To'g'ri to'rtburchak bo'yi va enini toping.

2 -variant

1. Masalani tenglama yordamida yeching:

a) Qandaydir son o'ylangan. Agar unga 637 qo'shilsa va hosil bo'lgan yig'indidan 134 ayrilsa, 965 soni hosil bo'ladi. Qanday son o'ylangan?

b) Ikki son yigindisi 265 ga teng bo'lib, biri ikkinchisidan 4 marta kichik. Bu sonlarni toping.

2. 7; 2; 0; 5 raqamlaridan ularni takrorlamasdan mumkin bo'lgan barcha uch xonali sonlarni yozing. Ular nechta ekan?

3. Sabzavot do'konidan a kilogramm kartoshka, undan b kilogramm kam sabzi sotib olindi. Do'kondan jami necha kilogramm sabzavot sotib olindi? Masalani $a = 4$, $b = 3$ bo'lgan hol uchun yeching.

4. Birinchi bochkada 48 litr suv bor. Ikkinchi bochkadan 12 litr suv olinganidan so'ng, unda birinchi bochkadagidan ikki marta kam suv qoldi. Ikkinchi bochkada necha litr suv bo'lgan?

5. Sonlar nurida $x \leq 7$ tengsizlikning barcha natural yechimlarini ko'rsating.

6. To'g'ri to'rtburchakning perimetri 48 sm. Uning bo'yi enining uchdan bir qismiga teng. To'g'ri to'rtburchakning yuzini toping.

3- variant

1. Masalani tenglama yordamida yeching:

a) Qandaydir son o'ylangan. Agar undan 286 ayrilsa va hosil bo'lgan ayirmaga 159 qo'shilsa, 777 soni hosil bo'ladi. Qanday son o'ylangan?

b) Bitta son ikkinchisidan 2 marta katta bo'lib, ularning yig'indisi 93 ga teng. Bu sonlarni toping.

2. 3; 5; 9 raqamlari yordamida, ularni takrorlamasdan mumkin bo'lgan barcha uch xonali sonlarni tuzing. Ular nechta ekan?

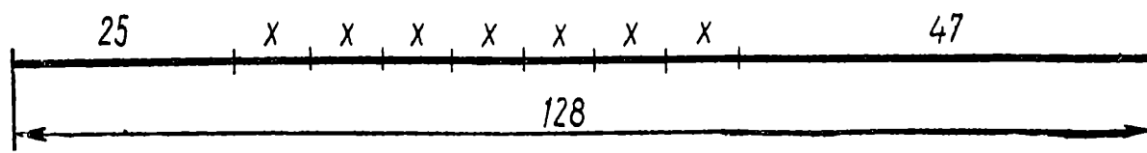
3. Birinchi kesma a dm, ikkinchisi birinchisidan b dm uzun, uchinchi birinchisidan c dm qisqa. Uchta kesmaning jami uzunligini toping. Masalani $a = 25$, $b = 7$, $c = 9$ bo'lgan hol uchun yeching.

4. Toshkentdan Samarqandga 756 nafar sayyoh ketishi kerak. Sayyohlarning bir qismi 9 ta avtobusda 36 tadan joylashadi. Qolganlari uchun poezdning 8 ta vagoni ajratilgan. Har bir vagonga necha nafardan sayyoh joylashadi?

5. Tengsizlikni qanoatlantiruvchi barcha natural sonlarni yozib chiqing.

$$78 \leq y < 81.$$

6. Chizmaga asosan tenglama tuzing va uni yeching.

4-variant

1. Tenglama tuzing va uning qiymatini toping.

a) 2020 va 20 sonlar nisbatini 1000 va 923 sonlar ayirmasiga ko'paytiring;

b) 300 va 56 sonlar ayirmasiga teng son hosil qilish uchun, 189 soniga qanday sonni qo'shish kerak?

2. 7, 0 va 4 raqamlari yordamida, barcha uch xonali sonlarni yozing va ularni o'sish tartibida joylashtiring.

3. Avtobusda b nafar yo'lovchi bor edi. Unga bekatda c nafar yo'lovchi chiqdi. Avtobusda necha nafar yo'lovchi bo'ldi? Quyidagi b va c ning qiymatlari

bo'yicha hisoblang:

b	15	10	23	15
c	10	15	16	15

4. Ta'mirlash ishlari olib borilayotgan 300 m yo'lda 6 km/soatdan katta bo'lmagan tezlikda yurish ruxsat etilgan. Yo'l qoidasini buzmaslik uchun bu yo'l qancha vaqtda bosib o'tilishi kerak?

5. Sonlar nurida tengsizlikning barcha natural yechimlarini ko'rsating.

$$15 < x < 19.$$

6. Issiqxonaning har bir kvadrat metr maydonida 30 kg dan bodring yetishtirildi. Eni 7 m, bo'yi 10 m bo'lgan to'g'ri to'rtburchak shaklidagi issiqxonada qancha bodring yetishtirilgan?

5 - variant

1. a) Ikki sonning ayirmasi 84 va biri ikkinchisidan 5 marta kichik ekanligi ma'lum. Bu sonlarni toping.

b) 200 va 58 sonlar ayirmasiga teng son hosil qilish uchun, 160 sonidan qaysi sonni ayirish kerak?

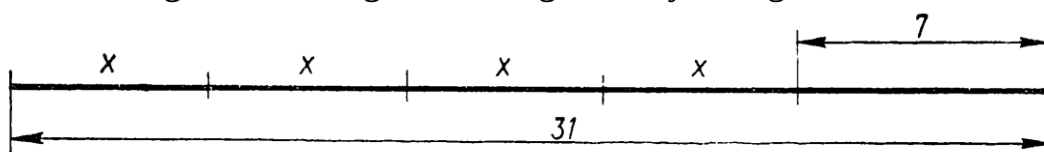
2. 2, 7 va 1 raqamlari yordamida, barcha uch xonali sonlarni yozing va ularni o'sish tartibida joylashtiring. Bir xil raqamlar takrorlanishi mumkin emas.

3. Birinchi kitobda a bet, ikkinchisida undan 20 bet ortiq. Ikkinchi kitobda nechta bet bor? $a = 100; 150; 180$ bo'lgan hollar uchun hisoblang.

4. Shaharlar orasidagi masofa 512 km. Bu masofani a soatda bosib o'tish uchun poezd qanday tezlikda yurishi kerak? Ifoda tuzing va a ning 16; 8; 4; 2 ga teng qiymatlarida amallarni bajaring.

5. Quyidagi 16, 18, 44, 57 sonlarning qaysi birlari $108 - x > 64$ tengsizlikning yechimlari bo'ladi?

6. Chizmaga asosan tenglama tuzing va uni yeching.

JISMONIY TARBIYA FANIDAN BOSQICHLI IMTIHON MATERIALLARI VA METODIK TAVSIYA

Tushuntirish xati

Xalq ta'limi vazirligining buyrug'iga asosan jismoniy tarbiya fanidan IV sinf o'quvchilari amaliy va nazariy qismlaridan bosqichli nazorat imtihonlarini topshiradi.

Bosqichli nazorat imtihonini o'tkazishdan asosiy maqsad, DTS va o'quv dasturida berilgan mezon talablari asosida o'quvchilarning olgan bilim, ko'nikma va malakalarini baholashdir.

Bosqichli nazorat imtihonlarini talab darajasida o'tkazish maqsadida 10 kun oldin maktab sport maydoni (zali) va sport anjomlari, imtihon materiallari tayyorlab qo'yilishi kerak.

Maktab direktorining buyrug'i bilan imtihonni qabul qilish kuni, hay'at a'zolari, qo'shimcha maslahat darslari va amaliy mashg'ulotlar jadvali tashkil qilinadi. Bosqichli nazorat imtihoni bo'yicha hay'at a'zolari tarkibi jami 3 kishidan iborat bo'lib, unga imtihon raisi (maktab direktori), imtihon qabul qiluvchi (jismoniy tarbiya fani o'qituvchisi), assistent (yordamchi, jismoniy tarbiya fani o'qituvchisi) kiradi. Shu bilan birga bosqichli nazorat imtihonning amaliy qismida tibbiy xodim bo'lishi shart.

Umumiy o'rta ta'lim maktabining sharoiti va mavjud sport anjomlaridan kelib chiqqan holda bosqichli nazorat imtihonining amaliy mashg'ulot biletlariga 25% gacha o'zgartirish kiritishlari mumkin. Shu bilan birga tibbiyot muassasalari tomonidan jismoniy tarbiya mashg'ulotlaridan ozod etish to'g'risidagi ma'lumotnomaga ega bo'lgan o'quvchilar bosqichli nazorat imtihonidan ozod etiladi. Ushbu o'quvchilarning yakuniy ballari o'quv yilida (choraklar davomida) olgan baholaridan kelib chiqqan holda qo'yiladi. Mazkur masalalar maktabning pedagogik kengashida ko'rib chiqilib, muhokama etilgan bo'lishi shart.

Bosqichli nazorat imtihon materiallari. Bosqichli nazorat imtihon materiali hujjatlari har bir sinf uchun alohida (10 talik fayl) bo'lishi kerak. Bunda o'quvchilar (ozod etilgan o'quvchilar alohida) ro'yxati; imtihon biletlari 11 ta (amaliy mashg'ulot biletlari og'il va qiz bolalar uchun 5 tadan, nazariy savollar 1 ta) muhrlangan konvertda bo'lishi; imtihon dalolatnomasi (muhrlangan konvertlar o'quvchilar tomonidan tortilib, ochilganligi hususida), bayonnoma (o'quvchilar amaliy va nazariy qismlardan erishgan me'yor natijalari hamda ballari qayd etib borish uchun) bo'lishi lozim.

Amaliy va nazariy qism bir kunda o'tkazilishi, konvertlari imtihon kuni ochilishi hamda dalolatnoma, bayonnomalari imtihon jarayonida to'ldirib borilishi shart.

Bosqichli nazorat imtihonining nazariy qismini o'tkazish tartibi. Nazariy qism oldindan tayyorlab qo'yilgan sinf xonasida o'tkaziladi. Bunda nazariy qism konverti ixtiyoriy biror-bir o'quvchi tomonidan ochiladi. Har bir o'quvchi nazariy qism uchun tayyorlab qo'yilgan 30 ta savol biletlaridan bittasini tortadi hamda og'zaki javob beradi.

Bosqichli nazorat imtihonining amaliy mashg'ulotlarini o'tkazish tartibi. Bosqichli nazorat imtihonining amaliy qismini topshirish uchun sinf ikki guruhga, ya'ni o'g'il va qiz bolalarga bo'linadi. Har bir guruhdan bittadan o'quvchi (5 ta) konvertlardan birini tortadi. Shu tortilgan konvertdagi bilek bo'yicha o'z guruh a'zolari bilan ko'rsatilgan tartibda birin-ketin topshiradi. Qolgan konvertlar ochilmaydi.

Amaliy imtihon sinovlarni qabul qilish metodikasi:

60 metrga yugurish. 60 metr masofaga yugurish yo'lakchasi tekis va qoplamali bo'lishi kerak. Start, marra va yo'lakcha chiziqlari aniq chizilgan hamda masofa to'g'ri o'lchangan bo'lishi lozim. Yugurish past startdan amalga oshiriladi. Natija 0,1 soniyagacha aniqlanadi.

1000 metrga yugurish. Yugurish tekis maydonda olib boriladi. Bunda to'g'ri nafas olib chiqarish va yugurish qoida texnikasiga ahamiyat qaratiladi. Yugurish yuqori startdan amalga oshiriladi. Vaqt 1 soniyagacha aniq o'lchanadi.

4x10 metrga mokisimon yugurish. Yugurish ikki tomonidan chizilgan, 10 metrli masofa yo'lakcha ichida bajariladi. Yugurish yuqori startdan amalga oshiriladi. Yugurish jarayonida burulishlarda oyoq uchlari chiziqdan o'tgan holda bajarilishi lozim.

Turgan joyidan uzunlikka sakrash. Sakrash chizig'i yoniga kelib, qo'llarni oldinga-yuqoriga siltab, ikki oyoqda oldinga deysinib sakraydi. Uch urinishdan eng yaxshi natija hisobga olinadi. Natija start chizig'idan sakrab tushgan joygacha oyoq tovon orqasidan aniq 1sm gacha o'lchanadi.

Arg'amchida sakrash. Arg'amchini 1 daqiqa davomida ikki oyoqda sakrash orqali bajariladi. Sakrash jarayonida oyoq hamda boshqa tana a'zolari tegib sakrash majburan to'xtab qolsa, imtihon topshiruvchi vaqt tugagunga qadar hisobni davom ettiradi. Umumiy sakrash hisobi bayonnomaga yoziladi.

Baland turnikda osilib tortilish. Qo'llar to'g'ri osilib turgan holatdan (oyoqlar yerga tegmaydi) iyakni to'g'risigacha tortiladi. Qo'l tirsaklari to'liq uzatilgan holda gavda yana pastga tushiriladi. Osilib tortilishda, gavda har tomonga harakatlanishi, oyoqlarni bukib ko'tarib tortilishlar hamda iyakgacha bajarilmaganlari hisobga kirmaydi. To'g'ri tortilishlar soni bayonnomaga yoziladi.

Yotgan holatda gavadani ko'tarish. D.h. – chalqancha yotish (gimnastika matida) – oyoqlar uzatilgan, qo'llar bosh orqasida, barmoqlar bir-biriga qulqilingan holatida. Yordamchi o'quvchi imtihon topshiruvchining oyoq yuzasini polga bosib turadi. Imtihon topshiruvchi bir tekis ko'tarilib tizzaga qo'l bilaklarini tekkazadi. Orqaga harakatlanib qaytishda gimnastika matiga yelkalar to'liq tegishi lozim. 1 daqiqa davomida ko'tarilish hisobi natijalari bayonnomaga yoziladi.

Yakkacho'p ustida muvozanatni saqlash ("qaldirg'och" turish). O'quvchi asosiy turish holatidan qisqa qadam oldinga tashlaydi (orqadagi oyoq uchida turadi), oldinga engashib, engashgan holatni saqlagan tarzda muvozanatni saqlab turish. Orqada turgan oyoqni imkoni boricha orqaga ko'proq ko'tarish. Qo'llar yonda yoki oldinga-yonga, yoki bir qo'l oldinga-yuqoriga, boshqasi yonga holatlarida amalga oshiriladi. Mashqni birinchi bir oyoqda, keyin ikkinchi oyoqni almashtirib bajariladi. Mashqni bajarilish texnikasini e'tiborga olgan holda, talab etilgan me'yor bo'yicha baholanadi va bayonnomaga yoziladi. Yakkacho'p ustida

oyoq uchida qo'llar yonda muvozanat saqlab yurish, oyoq uchida ko'tarilib burulishlar, o'ng (chap) oyoqlarda "qaldirg'och" hosil qilish, oyoqlarni kerib orqaga siltanish bilan kerishib sakrab tushish.

Basketbol. Imtihon topshiruvchi to'pni ko'krakdan halqaga shitdan 3,5 metr uzoqlikdan tashlaydi. 8 imkoniyatdan aniq tushirilgan to'plar soni hisobga olinadi.

Voleybol. Imtihon topshiruvchi devordan 2,5 metr uzoqlikdan turib, to'pni yerga tushirib yubormagan holda ikki qo'lda bosh ustidan to'pini devorga uloqtiradi va qabul qiladi.

Qo'l to'pi. Imtihon topshiruvchi to'pni yerga urib olib yurishni yugurish yo'lakchasi ichida bajaradi. To'pni yerga urib olib yurish 15 metr masofagacha bajarilib, texnikasiga ahamiyat qaratiladi.

Futbol. Janglyorlik harakatini oyoqning uchi va tizzalar bilan amalga oshirish mumkin. To'p bilan janglyorlik qilishni o'quvchi 3 urinishda bajarib ko'rsatadi, shundan eng yaxshi bajarilgani hisobga olinadi va bayonnomaga yoziladi.

Bosqichli nazorat imtihoni bo'yicha o'quvchilarni baholash. O'quvchilarni amaliy sinov mashg'ulotlari bo'yicha baholashda erishgan me'yorlariga ko'ra baholanadi. Nazariy qism bo'yicha tortilgan savolga aniq javoblari hamda jismoniy tarbiya va sportga bog'liqlik asosida bergan ma'lumotlariga ko'ra baholanadi. O'quvchining har bir amaliy mashg'ulotidan va nazariy savolga bergan javoblari 5 ballik tizim asosida baholanadi. Ballar umumlashtirilib o'rtacha baho chiqariladi. Masalan: $5+4+4+4+4=21:5=4.2$ yaxlitlangan holda 4 baho qo'yiladi.

1. Bosqichli nazorat imtihon dalolatnomasini to'ldirish namunasi.

D A L O L A T N O M A

Tuzildi ushbu dalolatnoma, shu haqdakim 2016 yil "___" may kuni ___ maktabning 4-"___" sinf o'quvchilari tomonidan bosqichli nazorat imtihon konvertlari ochildi.

Biz kim dalolatnoma tuzuvchilar: imtihon hay'ati raisi _____ (F.I.), imtihon oluvchi o'qituvchi _____ (F.I.), imtihon assisenti _____ (F.I.) lar nazorati ostida amalga oshirildi. Sinf o'quvchilaridan _____ nafari ishtirok etdi.

Amaliy:

O'g'il bolalardan _____ (F.I.) Bilet № _____ (imzo) _____
Qiz bolalardan _____ (F.I.) Bilet № _____ (imzo) _____ tortildi.

Nazariy: _____ (F.I.) _____ (imzo) tomonidan ochildi.

Imtihon hay'ati raisi:	_____ (F.I.)	_____ (imzo)	
Imtihon oluvchi o'qituvchi:	_____ (F.I.)	_____ (imzo)	M.O'.
Imtihon assistenti:	_____ (F.I.)	_____ (imzo)	

2. Bosqichli nazorat imtihon bayonnomasini to'ldirish namunasi.

2016 yil _____-may №_____ umumiy o'rta ta'lim maktabi
4 - "____" sinf ____ (o'g'il, qiz bolalar) Bilet №_____

B A Y O N N O M A S I

№	O'quvchilarning F. I.	60 m yugurish		Gimnastika		Basketbol		Turgan joydan uzunlikka sakrash		Nazariy		Umumiy ball
		natija	ball	natija	ball	natija	ball	natija	ball	Bilet №	ball	
1.	<u>Tohirov O'ktam</u>	<u>10,5</u>	<u>5</u>	-	<u>4</u>	<u>2</u>	<u>4</u>	<u>140</u>	<u>4</u>	<u>15</u>	<u>4</u>	<u>4</u>
2.												
3.												

Imtihon hay'ati raisi: _____ (F.I.) _____ (imzo)
Imtihon oluvchi o'qituvchi: _____ (F.I.) _____ (imzo)
Imtihon assistenti: _____ (F.I.) _____ (imzo)

M.O'. "____" _____ 2016 yil

Nazariy savollarga berilgan javoblarni baholash mezonlari

T/r	Baholash mezonlari	Ball
1.	Savol mazmunan to'la ochib berilsa, fikrlari to'liq hamda aniq bo'lib, jismoniy tarbiya va sportga bog'liq holda ifodalay olsa.	5
2.	Javob mazmunan to'g'ri, jismoniy tarbiya va sportga bog'liq holda bo'lib, lekin ikkilanish va taxmin bo'lsa.	4
3.	Javob mazmunan to'liq ochib berilmasa, qisman to'g'ri bo'lib, tushunchalarni izohlashda bir qancha xatoliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa.	3
4.	Javob mazmunan to'liq ochib berilmasa, fikrlar va tushunchalar to'g'ri xulosalanmagan bo'lib, xatolar ko'p bo'lsa.	2
5.	Javob mazmunan to'liq ochib berilmasa, fikrlar va tushunchalar noto'g'ri talqin etilgan, xatolar ko'p bo'lsa.	1

Amaliy mashg'ulotlarni baholash mezonlari

T/r	Baholash mezonlari	Ball
1.	Talab qilingan mashqlarni bajarishda mashq elementlari bajarilishi ketma-ketlik asosida va ular o'rtasidagi bog'lanish to'g'ri ishonchli bajarilgan bo'lib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo'lsa.	5
2.	Talab qilingan mashq erkin, ishonchli elementlarga bog'liq holda bajarilib, 1-2 ta juz'iy xatoga yo'l qo'yilib, sport anjomlaridan	4

	foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo'lsa.	
3.	Talab qilingan mashq ishonchsiz, elementlar qisman bajarilib, 3-4 ta juz'iy xatoga yo'l qo'yilib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo'lsa.	3
4.	Talab qilingan mashq ishonchsiz, elementlar qisman bajarilib, 3-4 ta juz'iy xatoga yo'l qo'yilib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo'lsa. Mashq bajarishda 3 tadan ortiq va juz'iy qo'pol xatoga yo'l qo'yilsa.	2
5.	Talab qilingan mashq ishonchsiz, elementlar bajarilishida qo'pol xatolarga yo'l qo'yilib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etilmasa, harakat sust bo'lib, mashq to'liq bajarilmasa.	1

Nazariy savollar

1. O'quvchining shaxsiy gigiyenasi va kun tartibini aytib bering?
2. O'zbekistonda ommaviy sport turlari qaysilar?
3. "O'zbekiston iftixorlari" fahriy unvoniga sazovor bo'lgan 10 nafar sportchini sanab, sport turlarini aytib bering.
4. Chiniqish nima va uning turlari haqida aytib bering?
5. Gandbol o'yini maydoni, o'yinchilar soni, darvoza o'lchami, to'p og'irligi va aylanasi haqida aytib bering.
6. "Alpomish va Barchinoy" maxsus test sinovlari haqida tushuncha bering.
7. Yengil atletika va uning turlari.
8. Sport o'yinlarining turlari haqida aytib bering?
9. Gimnastika mashqlarini bajarishda qanday sport anjomlaridan foydalaniladi?
10. Yurish va yugurish nimasi bilan farq qiladi?
11. Kross va marafon nimasi bilan farq qiladi?
12. Saf deb nimaga aytiladi va saf mashqlariga nimalar kiradi?
13. Yurish va yugurishga ta'rif bering.
14. Qanday suzish usullari mavjud va ularning harakatlanish jarayonlarini farqlab bering?
15. Arg'amchida sakrash mashqini bajarganda qanday jismoniy sifatlar rivojlanadi?
16. Voleybol o'yini qachon va qayerdan kelib chiqqan?
17. Akrobatika mashqlari qanday sifatlarni rivojlantiradi?
18. Gimnastika va uning turlari.
19. Jismoniy mashqlarni bajarishda to'g'ri nafas olishning usullarini aytib bering.
20. Futbol o'yini qachon va qayerdan kelib chiqqan?
21. Olimpiada o'yinlari haqida aytib bering?
22. "Umid nihollari" sport musobaqasi haqida tushuncha bering.
23. Jismoniy sifatlarga ta'rif bering.
24. Sport o'yinlari (voleybol, basketbol, gandbol) va ularning farqlari.
25. O'quvchining shaxsiy va jamoat gigiyenasini aytib bering.
26. Jismoniy tarbiya deganda nimani tushunasiz?

27. Quyoshda chiniqish deganda nimani tushunasiz?
28. Mashg'ulot jarayonida shikastlanishning oldini olish va birinchi yordam ko'rsatish qanday amalga oshiriladi.
29. 10 ta umumrivojlantiruvchi mashqlarni ko'rsatib, ularga ta'rif bering.
30. Arqonga tirmashib chiqish usullari va ularni bajarish tartibini aytib bering.

**Amaliy sinov – mashg'ulot
(qiz bolalar uchun)**

1–bilet

1. **Yengil atletika.** 60 metrga yugurish.
Me'yor: (soniya) 10,8 – 11,3 – 11,8 – 12,3.
2. **Gimnastika.** Arg'amchida 1 daqiqa davomida sakrash.
Me'yor: (marta) 70 – 60 – 50 – 45.
3. **Gandbol.** To'pni yerga urib olib yurish, 15 metrga yugurish texnikasini bajarish.
Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratiladi.
4. **Yengil atletika.** Yugurib kelib balandlikka sakrash.
Me'yor: (sm) 80 – 70 – 60 – 50.

2 – bilet

1. **Yengil atletika.** 60 metrga yugurish.
Me'yor: (soniya) 10,8 – 11,3 – 11,8 – 12,3.
2. **Gimnastika.** Oldinga, orqaga ikki martadan umbaloq oshish. "Ko'prik" hosil qilish.
Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratiladi.
3. **Basketbol.** To'pni ko'krakdan halqaga 8 imkoniyatdan (3,5 metrdan) tashlash.
Me'yor: (aniq tushirilgan to'plar soni, marta) 3 – 2 – 1.
4. **Yengil atletika.** Yugurib kelib tennis koptogini uzoqqa uloqtirish.
Me'yor: (metr) 18 – 15 – 13 – 10.

3 – bilet

1. **Yengil atletika.** 4x10 metrga mokisimon yugurish.
Me'yor: (soniya) 11,5 – 12,0 – 12,5 – 13,0.
2. **Gimnastika.** Gimnastika o'rindig'iga tayangan holda qo'llarni bukib yozish.
Me'yor: (marta) 5 – 4 – 3 – 2.
3. **Voleybol.** Voleybol to'pini ikki qo'lda devorga uloqtirib, qaytayotgan to'pni ikki qo'llab yuqoridan qaytarish.
Me'yor: (marta) 10 – 8 – 5 – 2.
4. **Yengil atletika.** Yugurib kelib uzunlikka sakrash.
Me'yor: (sm) 260 – 230 – 200 – 170.

4 – bilet

1. **Yengil atletika.** Yugurib kelib uzunlikka sakrash.
Me'yor: (sm) 260 – 230 – 200 – 170.
2. **Gimnastika.** Yakkacho'p ustida qo'llarni turli holatlarda harakatlantirib va oyoq tagidan qarsak chalib yurish. "Qaldirg'och" hosil qilish.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratiladi.

3. Voleybol. Voleybol to'pini ikki qo'lda devorga uloqtirib, qaytayotgan to'pni ikki qo'llab yuqoridan qaytarish.

Me'yor: (marta) 10 – 8 – 5 – 2.

4. Yengil atletika. 1000 metrga yugurish.

Me'yor: (daqiqa) 6,00 – 6,30 – 7,00 – 7,30.

5 – bilet

1. Yengil atletika. Turgan joydan uzunlikka sakrash.

Me'yor: (sm) 140 – 120 – 100 – 80.

2. Gimnastika. Gardishni 1 daqiqagacha belda aylantirish.

Me'yor: (marta) 55 - 50 – 40 - 30.

3. Basketbol. Basketbol to'pini yo'nalishini o'zgartirib 30 m (2 x 15) olib yurish (Ilon izi).

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratiladi.

4. Yengil atletika. 4x10 ga mokisimon yugurish.

Me'yor: (soniya) 11,5 – 12,0 – 12,5 – 13,0.

(o'g'il bolalar uchun)

1-bilet

1. Yengil atletika. Yugurib kelib tennis koptogini uzoqqa uloqtirish.

Me'yor: (metr) 27 – 25 – 23 – 20.

2. Gimnastika. Baland turnikda tortilish.

Me'yor: (marta) 5 – 4 – 3 – 2.

3. Futbol. Futbol to'pini yo'nalishini o'zgartirib 30 m (2 x 15) olib yurish.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratiladi.

4. Yengil atletika. 60 metrga yugurish.

Me'yor: (soniya) 10,5 - 11,0 - 11,5 – 12,0.

2-bilet

1. Yengil atletika. Turgan joydan uzunlikka sakrash.

Me'yor: (sm) 160 – 140 – 120 – 100.

2. Gimnastika. Arg'amchida 1 daqiqa davomida sakrash.

Me'yor: (marta) 60 – 50 – 40 – 35.

3. Gandbol. To'pni yerga urib olib yurish, 15 metrga yugurish texnikasini bajarish.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratiladi.

4. Yengil atletika. 1000 metrga yugurish.

Me'yor: (daqiqa) 5,30 – 6,00 – 6,30 – 7,00.

3-bilet

1. Yengil atletika. 60 metrga yugurish.

Me'yor: (soniya) 10,5 - 11,0 - 11,5 – 12,0.

2. Gimnastika. Oldinga, orqaga ikki martadan umboloq oshish. "Ko'prik" hosil qilish.

- Me'yor:** Texnikasiga ahamiyat qaratiladi.
- 3. Basketbol.** To'pni ko'krakdan halqaga (3,5 metrdan) tashlash 7 imkoniyatdan.
- Me'yor:** (aniq tushirilgan to'plar soni, marta) 3 – 2 – 1.
- 4. Yengil atletika.** Yugurib kelib tennis koptogini uzoqqa uloqtirish.
- Me'yor:** (metr) 27 – 25 – 23 – 20.

4-bilet

- 1. Yengil atletika.** Yugurib kelib uzunlikka sakrash.
- Me'yor:** (sm) 300 – 260 – 230 – 200.
- 2. Gimnastika.** Polga qo'llar bilan tayangan holda qo'lni bukish va yozish.
- Me'yor:** (marta) 10 – 8 – 6 – 4.
- 3. Futbol.** Futbol to'pida jonglyor qilish.
- Me'yor:** (marta) 5 – 4 – 3 – 2.
- 4. Yengil atletika.** 4x10 metrga mokisimon yugurish.
- Me'yor:** (soniya) 11,0 – 11,5 – 12,0 – 12,5.

5-bilet

- 1. Yengil atletika.** Yugurib kelib balandlikka sakrash.
- Me'yor:** (sm) 90 – 80 – 70 – 60.
- 2. Gimnastika.** Qo'llar bosh orqasida, chalqancha yotgan holda, 1 daqiqa davomida gavdani ko'tarib o'tirish.
- Me'yor:** (marta) 15 – 13 – 8 – 5.
- 3. Voleybol.** Voleybol to'pini ikki qo'lda devorga uloqtirib, qaytayotgan to'pni ikki qo'llab qaytarish.
- Me'yor:** (marta) 10 – 8 – 5 – 2.
- 4. Yengil atletika.** 1000 metrga yugurish.
- Me'yor:** (daqiqa) 5,30 – 6,00 – 6,30 – 7,00.